

VASAKUKÄELISUSEST JA KIRJAHARJUTUSTEST

Uuringute järgi hinnatakse vasakukäelis- te osakaaluks inimeste seas 12–15%, kus- juures nende arv on viimase poolsajandi vältel Euroopas kasvanud üle kolme korra. Niisugune tõus on tõenäoliselt tingitud sellest, et loomu poolest vasakukäelisi ei püüta enam ümber õpetada, nagu seda ise- äranis jõuliselt tehti veel 1960ndatelgi. Va- sakukäelisuse põhjuste väljaselgitamisega on tegelnud eri valdkondade spetsialistid meedikute-st- psühholoogidest sotsioloogi- deni, ent kindlat vastust küsimusele, miks osa inimesi on vasakukäelised, seni ei ole.

Koolibri staazikas autor Pilvi Kula on oma doktoritöös uurinud vasakukäelis- te laste toimetulekut koolis. Kaks aastat tagasi oli plaan kirjastada väitekirja põh- jal valminud käsiraamat lapsevanematele ja õpetajatele. Selle teoreetilise materjali suure mahu ja akadeemilise käsitluslaadi tõttu osutus aga otstarbekamaks koostada töttu praktilisemast osast toekas nõuande- lisa autori varasemas vasakukäeliste kirja- vihikusse. Sarjas „Valmistume kooliks“ ilmunud „Kirja eelharjutused vasakukäe- lisele lapsele“ on olnud paratamatult vä- hest kasutajaskonda arvestades – õpetaja- te hinnangul on vasakukäelisi lapsi klassis ikka vaid paar – väga populaarne ja selle kordustrükki kavandades oli võimalik vihi- kusse lisada mahukam, kuid siiski prakti- lise loomuga saatesõna. Süvahuviline leiab põnevat lugemist Pilvi Kula doktoriväite- kirjast „Õpilaste vasakukäelisusest tulene- vad toimetuleku iseärasused koolis“ (TLÜ Kirjastus, 2008).

Oma töös on Pilvi Kula saanud kinni- tust seisukohale, et kõige rohkem rasku- si ilmneb vasakukäelistel kirjutama õppi- misel, ning selgitab: „Kirjutamisraskused

tulenevad vasakukäeliste laste füsioloogi- lise eripärast, sest traditsiooniline kir- jutamine ei arvesta vasakukäeliste laste liigutuste sooritamise loomupärasust ja kirjutamise suunda.“ Põhilise järelalusena töö autor välja selle, et vasakukäelisus ei ole takistuseks edukaks toimetulekuks koolis, kui lapse tugevaid ja nõrku külgi on vara- kult märganud ja nende arendamist teadli- kult suunatud.

Vasakukäelise lapse teadliku õpetamise ja suunamisega tuleks alustada võimalikult varakult, tavaliselt ilmneb vasakukäelisus selgesti neljandaks-viiendaks eluaastaks. Jälgida tuleks last tegevustes, mis eeldavad täpsust, osavust ja jõudu – sedakaudu sel- gub domineeriv käsi. Uuendatud harjutus- vihikus on käelisuse määramiseks esitatud kaks lihtsamat meetodit, mida on lihtne kasutada ka lapsevanemate.

Kirjutamisvalmidus kujuneb tavaliselt 5–7-aastastel lastel. Puhttehnilise kirjuta- misoskuse kõrval on oluline lapse psüü- hiline ja kognitiivne valmisolek. Enne kui asuda tähti ja sõnu kirja panema, tu- leks sooritada võimalikult mitmekesisel kirja eelharjutusi. Vasakukäelisel lapsel on

paremakäelisega võrreldes sagedamini probleeme lehepinnal orienteerumisega, tema loomupärane kirjutamissuund on paremalt vasakule, esineb peegelkirja. Et valdavalt paremakäeliste maailmas toime tulla, vajavad niisugused lapsed rohkem juhendaja tähelepanu ja tuge.

Kirja eelharjutuste vihikus on kopee- rimis- ja lõdvestavaid harjutusi, harjutusi rütmilise kõne saatel, tähtede ja numbrite kirjutamise eelharjutusi. Võrreldes n-õ ta- valise, paremakäelisele lapsele koostatud vihikuga on esitatud rohkem rütmisalme. Neid võib juhendaja ise vabalt juurele ot- sida või välja mõelda. Sobivad luuletused, liisusalmid, mõistatused – kõik vormid, milles on tajutav selge rütm ja mida saab rütmiliselt lugeda. Laps kordab värssi ja salmi ning sooritab samal ajal harjutust.

Erisuguste kirjutamisliigutuste suund on iga elemendi juures näidatud noolega, taotletakse ült alla ja vasakult paremale liikumise sujuvust – küllaldane vilumus on kirjutamisoskuse vajalik eeldus. Vihiku eesmärk on kujundada ka lehel orientee- rumise oskust, omandada mõisted *üleval*, *all*, *keskel*, *paremal* ja *vasakul*, arendada lapse silmamõõtu, käe ja silma koostööd, tähelepanu, vaatlus- ja mõtlemisoskust, püsivust.

Vasakukäelisus ei ole puudus, mis takis- tab igapäevaelus ja koolitöös toimetulekut, vaid on tunnustusväärne eripära. Vasaku- käelisele lapsele tuleb lihtsalt anda rohkem aega kirjutamisoskuse ja -vilumuse oman- damiseks. Jätkugu lapsevanemal ja õpeta- jal selleks kannatlikku meelt!

MARGIT ROSS,
toimetaja